

Ammattiin opiskelevilla tulevaisuus selvä – lukion opiskelijoilla ura hukassa

Tämän vuoden Kun koulu loppuu – Nuorten tulevaisuusraportti 2018 julkistettiin viime keväänä Taitaja-kilpailun yhteydessä Tampereella. Raportti piti jälleen kerran sisällään mielenkiintoista uutta tietoa nuorten asenteista. Raportti oli nyt myös entistä kattavampi, kun mukana olivat myös ammattiin opiskelevat nuoret.

Ammattiin opiskelevilla nuorilla on selkeät tulevaisuuden suunnitelmat valmistumisensa jälkeen. 90 prosenttia aikoo hakea töitä ja 48 prosenttia suunnittelee hakevansa opiskelemaan ammattikorkeakouluun. Lukiolaisten tilanne on toinen. Ura tuntuu todella monella olevan hukassa. Näin varsinkin niillä, joiden koulumenestys on ollut keskimääräistä heikompaa. Nämä nuoret tarvitsisivat erityistoimenpiteitä. Tuntuisi siltä, että parhaimmin menestyvät saavat tai osaavat hakea muita enemmän myös ohjauspalveluita.

Moni koulutus- ja uravalintojen edessä kamppaileva peruskoululainen valitsee toisen asteen koulupolukseen lukion, jotta ammatinvalintaa voi siirtää kolmella vuodella eteenpäin. Siitä huolimatta vielä abiturienttivuoden keväälätkään 25 prosenttia lukiolaisista ei ole päättänyt, mihin suunnata valkolakin jälkeen. Väli vuoden suosio on lukiolaisten keskuudessa mittaushistorian korkein: jopa 30 prosenttia vastaajista aikoo pitää lukio-opintojen jälkeen väli vuoden.

Lukio näyttää tuottavan opiskelijoilleen kaiken lisäksi myös alhaista riskinotto-kykyä. Diagnoosi on selvä. Kysymyksessä on zeteofobia eli tulevaisuuspelko, mutta mistä siihen lääkkeet.

TAT:n Liisa Tenhunen-Ruotsalainen analysoikin tilannetta terävästi raportin julkistamistilaisuudessa Tampereen messukeskuksessa:

”Lukio on paikka, jonne suurin osa hakeutuu, kun ei tiedä tai osaa päättää, mitä tulevaisuudessa haluaisi tehdä. Valitettavasti neljännes jää lukion aikanaan ilman vastausta, eikä tiedä mihin suuntaa. Nämä opiskelijat tarvitsisivat erityistä tukea ja ohjausta jo lukioaikana ja myös sen jälkeen. Muuten he ovat niitä, jotka löytyvät alle 30-vuotiaiden syrjäytymisvaarassa olevien nuorten listoilta.”

Mistä korkeakoulu saavat jatkossa opiskelijansa?

Vielä yläkoulussa nuori näkee ammatikorkeakoulu ja yliopistot yhtä potentiaalisina koulutuspolkuina. Lukiossa mielipiteet eroavat selkeästi: Yliopiston suosio jatko-opiskelupaikkana jatkaa kasvuaan samalla kun ammatikorkeakoulujen suosio laskee. Sen sijaan lähes puolet ammattiin opiskelevista suunnittelee ammatikorkeakouluun hakemista valmistumisensa jälkeen.

Kyllä tämä tulos heijastelee sitä, että Suomen vahvasti peräänkuuluttama

duaalimalli ei näyttäisi kaikilta osin toimivan. Trendiä on syytä pohtia huolellisesti.

Mitä nuoret ajattelevat tulevaisuudesta?

Pidän tärkeänä, että opinto-ohjaajat ovat huolellisesti perillä siitä, mitä nuorten maailmassa ja ajatusmaailmassa tapahtuu. TAT:n raportti avaa mielenkiintoisia näkymiä ja aiheesta olisi hyvä keskustella opinto-ohjaajien keskinäisissä kokouksissa. Toinen hyvä lähde, johon kannattaa tutustua, on niin ikään vuosittain julkaistava nuorisobarometri. Viime kevään Nuorisobarometri käsiteli opinto-ohjauksen kannalta tärkeitä koulutus- ja opiskeluasenteita. Vaikka Suomi koulutusmaana on maailmankin tunnettu, ei suomalaisnuorten osaaminen kuitenkaan jakaudu tasaisesti. Tämä Nuorisobarometri 2017 kysyi, millaisia ovat sukupuolten väliset erot. Näkyvätkö lapsuudenperheen elintaso ja vanhempien koulutus nuoren oppimisessa ja koulutuspoluissa? Pitääkö paikkansa, että koulutus on kaikkien nuorten ulottuvilla taloudellisesta tilanteesta riippumatta?

Nuorten osaamista ja koulutusta koskevia kokemuksia selvitettiin muun muassa kysymällä, mitä taitoja nuoret kokevat oppineensa koulussa ja sen ulkopuolella, mitä taitoja he itse arvostavat ja mistä he ajattelevat olevan hyötyä tulevaisuudessa. Lisäksi kysyttiin, kokevatko nuoret kuuluvansa kouluyhteisöön ja minkälaiset suhteet heillä on toisiin nuoriin ja opettajiin.

Peruskoulun jälkeen nuorten on valittava, mihin he hakeutuvat opiskelemaan. Suomessa arvostetaan vähintään toisen asteenopintoja, mielellään ilman väli vuosia. Toteutuvatko nämä tavoitteet? Entä mitkä tekijät vaikuttavat taustalla, kun koulutus ei jatku ihanteellisen suoraviivaisesti vaan takkuu tai jää ehkä kokonaan aloittamatta?

Näitä molempia raportteja kannattaa hyödyntää opinto-ohjaajien omissa esityksissä esim. vanhempain illoissa.

Jukka Eero Vuorinen